

Prædiken til Juledag

Joh. 1,1-14

Anden tekstrække

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Johannes:

I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er. I ham var liv, og livet var menneskers lys. Og lyset skinner i mørket, og mørket greb det ikke. Der kom et menneske, udsendt af Gud, hans navn var Johannes. Han kom for at aflægge vidnesbyrd, han skulle vidne om lyset, for at alle skulle komme til tro ved ham. Selv var han ikke lyset, men han skulle vidne om lyset. Lyset, det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden. Han var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden kendte ham ikke. Han kom til sit eget, og hans egne tog ikke imod ham. Men alle dem, der tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn, dem, der tror på hans navn; de er ikke født af blod, ikke af køds vilje, ikke af mands vilje, men af Gud. Og Ordet blev kød og tog bolig blandt os, og vi så hans herlighed, en herlighed, som den Enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed.

Johannesevangeliet 1,1-14

I begyndelsen.

Det er altid dér, det begynder. I begyndelsen.

Ikke med forklaringer, ikke med manualer, men med et brag. Et lys. Et ord.

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. Jorden var dengang tomhed og øde; der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene. Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. Således begyndte vi dagens gudstjeneste – og således begynder Bibelen, idet den indledningsvis beskriver, hvordan alting begyndte i begyndelsen.

Og i dagens evangelietekst, som tilmed er begyndelsen på Johannesevangeliet, føjes der ovenikøbet mere til denne første begyndelse: For i begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud.

I denne stilhed svævede ikke en tanke endnu, men muligheden for tanke; ikke et ord, men forudsætningen for, at noget kunne siges. Og netop dér, i dette før-sprog, før-lys, før-tid, opstod den bevægelse, som vi senere har lært at kalde begyndelse.

Juledag står med andre ord i begyndelsens tegn. Teksterne sværmer om dette nærmest mirakuløse fænomen, at noget overhovedet kan begynde. Og det kan virke en kende paradoksalt, at vi her på bagkant af den store, altopslugende juleaften, som alt i den sidste måneds tid har peget frem imod, ikke skal tale

Udgivet af

Grundtvigsk Forum
Nr. 866, 126. årgang
December 2025
ISSN 0901-2214

om afslutning og afsked, men derimod om det stik modsatte: begyndelse. Efter alle forberedelserne og de mere eller mindre afholdte juletraditioner får vi end ikke tid til at trække vejret. For nu begynder det!

Når noget begynder, kan det synes, som om det opstår ud af den blå luft. Men de fleste begyndelser er uendeligt lang tid undervejs. Den næste begyndelse er måske allerede i gang med at begynde, uden at vi skænker det så meget som en tanke. Men selv om noget altid går forud for en begyndelse, er det væsentligt, at de mest fantastiske begyndelser er dem, som forandrer alt.

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. Jorden var dengang tomhed og øde – sådan skrives der i skabelsesberetningen – og netop dét, at fravær af substans og mening kan være afsæt til begyndelse, synes jeg, er en fantastisk tanke.

Tomhed og øde. Jeg tror, alle kender til, at livet både kan føles tomt og øde. Uden retning og bevægelse, men låst fast i stilstand. Men i tomheden og i det øde kan der altid opstå begyndelser, og også i livet skal der så lidt til, før det, som kan synes tomt og livsforladt, igen gribes af mening og nye muligheder.

Lyset og mørket har altid komplementeret hinanden. De har altid skiftedes til at indtage scenen. Og sådan er det også i menneskelivet. Der findes ikke glæde uden sorg. Der findes ikke lys uden mørke. Når lyset skinner klarest, meddeler det samtidig mørkets snarlige genkomst. Når mørket lægger sig tonstungt omkring os, meddeler dets tyngde os samtidig, at lysets tilbagekomst begynder lige nu.

Og når vi i dag hører ordene: I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden, er det ikke blot en kosmologisk konstatering, vi konfronteres med, men en erindring, der rækker dybere end vores egen hukommelse, som om noget i os genkender denne begyndelse, fordi den på forunderlig vis gentager sig i os selv, hver gang vi – uden helt at forstå hvordan –

mærker, at noget nyt tager form i det indre mørke, hvor tanker endnu ikke har fået navn.

Jeg oplevede det selv forleden. Jeg stod i min stue og så ud ad vinduet. Igennem gården kom min mor og min datter gående hånd i hånd. De havde været til gymnastik og kom nu hjem for at sætte sig til bords og spise den aftenmad, jeg i hast havde forberedt. Det var tirsdag, og denne lille scene udspiller sig hver tirsdag. Men den tirsdag tog jeg telefonen op af lommen og filmede dem gennem ruden, idet de kom gående dér med gymnastikposen daskende imellem dem. Det blev til en kort og i virkeligheden ret intetsigende lille film, fem-seks sekunder lang.

Jeg lagde telefonen fra mig igen, en anelse i vildrede over, hvorfor jeg pludselig havde følt, at jeg skulle filme dette lille tableau. For det er normalt ikke noget, jeg ofte gør.

Først senere på aftenen, da jeg genså filmen, forstod jeg, hvad det var, jeg havde gjort. Jeg filmede, fordi jeg ubevidst og ordløst havde tænkt: Dette lille øjeblik vil jeg blive glad ved at gense den dag, min mor ikke længere er her.

Noget var altså begyndt i mig, uden sprog, uden retning. Det, der var begyndt, var en afsked. Det forstod jeg nu. Også selv om min mor er sund og rask, og intet tyder på, at nogen konkret afsked er lige på trapperne, så begyndte det ud af ingenting. Ud af tomhed og øde. Ud af den blå luft.

I dette lille lysende øjeblik – den glade pige og den stolte farmor hånd i hånd – blev også mørket meddelt som et uundgåeligt faktum. Her, hvor lyset skinner, er mørket også til stede. Og en forberedelse på dette mørke begyndte instinktivt i mig. Ordløst og uden retning.

Mørket i verden slipper vi ikke af med – det er en del af vores skabelse, og al natur indeholder det onde, det knægtede og det krigeriske. Det er en for-

udsætning for al livs overlevelse og beståen. En besynderlig ond cirkel, hvor livet forsvarer sig imod det onde ved selv at handle ondt. Det gælder også os mennesker – ja, det gælder måske tilmed os mennesker i en helt særlig grad. For skønt vi indtager denne særlige plads i naturens rangorden, hvor vi er skænket evnen til at reflektere og tænke på et niveau, som er ganske uhørt i forhold til alt andet liv omkring os, kan vi alligevel ikke undsige os den tilbøjelighed til mørke gerninger, som er indlejret i alt det skabte.

Men Gud skabte også lyset i os mennesker. Og fra vores begyndelse er muligheden givet for at gøre det gode frem for det onde. Og så længe vi kan tro på, at der findes en kærlighed og godhed, som transcenderer al ondskab, vil det altid være muligt at finde nye begyndelser dér, hvor alt håb ellers synes ude.

Skabelsesberetningens beskrivelse af, hvordan Gud skiller lyset fra mørket, er fantastisk i den henseende. For den fortæller os, at der altid er en lysets vej. Også selv om både lys og mørke sameksisterer, er det gode lagt ned i vores grund fra begyndelsen af. Det er altså altid til stede. Det gode er altid en mulighed.

Det kan virke meget abstrakt: at det gode i sin essens er en eller anden sfærisk værdi, som findes i os alle sammen et eller andet sted. Men så er det jo så heldigt, at denne abstrakte tanke – dette kærlige potentiale, denne guddommelige kraft – er blevet konkretiseret for os. For Ordet blev kød. Og Guds kærlighed inkarnerede sig i en tømrersøn fra Nazaret.

Redaktion

Jonas Jochumsen
Herning og Gjellerup Valgmenigheder
Mail: praest@h-g-valgmenighed.dk
Tlf.: 9712 0652

Benedicte Rostgaard Spies
Mail: benedictespies@gmail.com
Tlf.: 6126 1494

Søndagslæsning
Tilstræbes at udkomme hver uge på
www.grundtvigskforum.dk/søndagslæsning
– her kan du også
tilmelde dig det
elektroniske nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Vartov — Farvergade 27
1463 København K
hej@grundtvigskforum.dk

I Jesu gerninger kan vi finde vores kompas; vi kan finde vores røde Ariadnetråd, som kan lede os gennem mørkets labyrinter. En Ariadnetråd, der leder os ud af naturens og drifternes dunkle vildnis og ind i Guds lys – dog med den af Gud givne præmis, at tråden aldrig slipper naturens vildnis. Vi er altid forbundet med den jord, vi er kommet af. Vi er altid forbundet med mørket – men med muligheden for at orientere os mod lyset.

Når Johannesevangeliet tilføjer, at Ordet var i begyndelsen, og at Ordet var Gud, åbnes endnu et rum i denne begyndelse. Et rum, hvor betydning og væren ikke længere kan skilles ad. For ordet er ikke blot det sagte, men det, hvori virkeligheden overhovedet kan fremtræde for os. Uden ordet – intet ansigt, ingen erindring, ingen kærlighed, som kan genkaldes. Og dog måtte dette ord, for at blive fuldt forståeligt, tage bolig i det forgængelige, i det kropslige, i tiden.

Så julenat blev Gud menneske. Ordet blev kød. Det abstrakte blev konkret. Og på én gang var det, som om alting og ingenting var forandret fra det øjeblik. Ingenting var forandret i den forstand, at der naturligtvis også fandtes godt og ondt før Kristus. Alting var forandret i den forstand, at der nu fandtes et menneske på jorden, som skulle gå forrest i en sådan grad, at han ikke blot lod sig føde, men også lod sig dø for vores skyld.

Og fra hans fødsel begyndte noget helt nyt. Ud af hans fødsel opstod nemlig en helt ny relation mellem Gud og mennesket. For hvis Gud kan gå på vores jord, i vores jordiske rige, ja, så er vores rige et Gudsrige. Og så er det op til os at opretholde dette Guds rige, som er midt iblandt os. Det er op til os at sørge for, at næstekærligheden – det gode selv, det uendelige lys – ikke falder tilbage i et abstrakt urdyb, men vedbliver at være noget helt konkret.

For det, der begyndte julenat, er slet ikke færdigt med at begynde. Det begynder stadig. Med hver solopgang begynder Guds rige på ny. Hver gang et menneske tilgiver et andet menneske, begynder

Guds rige på ny. I barnets trygge latter begynder Guds rige på ny. Omkring os er der altså masser af muligheder for at møde ham, som fødtes i stalden. I hver en ny begyndelse finder vi ham.

Julefortællingen er med andre ord slet ikke forbi. Den er altid og til evig tid først lige begyndt.

Amen.

Mads Graves Pedersen, sognepræst i Tagensbo Kirke.

Salmevalg fra DDS

15. Op, al den ting, som Gud har gjort

103. Barn Jesus i en krybbe lå

100. Kimer, I klokker! ja, kimer før dag i det dunkle

90. Op, glædes alle, glædes nu

122. Den yndigste rose er funden